

Zanimive pripovedi profesorja Silvestra.

6. Strahovi.

(Konec.)

Jaka Strahopetec je sklenil, da si poišče kako drugo službeno mesto. Kmalu je bil v službi pri nekem zdravniku. Ta ga je večkrat jemal s seboj tudi k bolnikom, da mu je tu in tam pomagal.

Tako sta šla spet nekoč oba v neko vas k bolni ženi. Zdravnik je prišel in spoznal, da bo treba ženo operirati, in sicer takoj, če ji hoče rešiti življenje. Ker pa ni vzel s seboj instrumentov, potrebnih za tako operacijo, je naročil Jaku, naj gre nemudoma domov po te in te priprave.

Jaka je brž ubogal. Da bi pa čimprej prišel nazaj, jo je kmalu zavil z glavne ceste po bližnjici. Nekaj pač zato, ker je vedel, da se zdravniku res mudi za potrebno orodje, še bolj pa zato, ker je bil že blizu večer, ponoči je Jaka silno nerad hodil po svetu, pa naj bi bilo po cesti ali po bližnjici.

Urnih krač se je pomikal čez travnike. Mrak je že legel na zemljo in po malem se je nočilo. Že so se zasvetile luči v daljavi.

Kmalu pa se je Jaku zazdelo, da je izgrešil stezo. Zemlja namreč ni bila več trda pod nogami, ampak se je vdajala, kakor da hodiš po močvirnatem mahu. Tudi je začutil Jaka vodo pod nogami. Čevlji so se vdirali, in voda je hlobustnila v vsako stopinjo, ki jo je napravil. Svet je bil močviren, poln tolmunov.

Naenkrat opazi Jaka tik pred seboj neko lučko v zraku. Lučka se premika vedno bolj proti njemu. Pa ne samo ena — dve, tri, pet... še več jih je...

Jaku se zžežijo lasje. Ne ve, ali bi v hipu zavpil ali zbežal...? Plamenčki v zraku so mu vedno bližje. Klot šiba na vodi se trese...

Že so plamenčki pri njem. Tedaj se Jaka spomni, kako je večkrat slišal govoriti prejšnjega svojega gospodarja, župnika, namreč: »Vsak duh naj moli Boga!«

Tudi Jaka izgovori te besede in hlastne po lučkah, da jih ujame ali razbije ali kar naj bo...

Pa čudo! Lučke izginejo, ne da bi se jih bil Jaka dotaknil z roko.

Trdno je prepričan, da so prišli duhovi po njega. Treba jim ubežati. Pa kam?

Ozre se nazaj, če bi morda mogel na stezo? Pa spet opazi v tej smeri tiste luči. Vendar se mu zazdi, da so te luči v vasi. Bodo torej one iz hiš? Zato vodi najbrž steza v tej smeri?

Jaka se obrne in krene proti lučim. Pa glej ga spaka! Prav take so kot one, ki jih je razganjal z roko. Niso torej luči iz hiš, ampak strahovi... duhovi so!

Kako švigajo in se zaganjajo od zemlje na kvišku in spet nazaj! Zdaj spet v kolobarjih, zdaj spet počez! In svetle so kot one v svetilki, pa spet višnjekastorumenene kot žveplo, če ga zažigaš... Če stopi naprej, gredo pred njim, in če se umakne nazaj, se premaknejo tudi one... Hkrati pa nekaj tako čudno šusti in cvrči okrog njega... Zdi se mu, kakor da je nekje v bližini kotel vrele vode, ki se peni in valovi, odskakuje in pada tisoč in milijon vodnih kapljic. Pa tudi pod nogami so tla vedno mehkejša... Kar vdajajo se, in stopinja je prožna, kot bi hodil po gumiju. Jaka poskusi steči. A glej, tudi lučke tečejo pred njim... Pač, zdaj so ostale ob njegovi strani. Tudi on obstane... Ojoj, že vstajajo spet nove, prav njemu izpod nog...

Ves zbežan je ubogi Jaka. Sam ne ve, kaj naj začne. Saj tudi ne more nikamor. Pot, ki naj ga privede v vas, je popolnoma izgrešil. Niti toliko ne more spoznati, kje leži vas. Zakaj luči, ki so se bile prej kazale iz oken v vasi, ni več videti. Okrog njega pa je polno drugih prečudnih luči, ki vstajajo iz tal in plešejo po zraku.

»Sam Bog si vedi,« začne ugibati, »kaj hočejo pravzaprav ti duhovi od mene? Ali so duše rajnkih, ki so morda utonili v teh močvirjih in iščejo pomoči od mene in po meni? Ali so hudobci, ki se mi rogajo in vabijo, naj grem za njimi, da tudi mene speljejo v lužo in blato, da utonem? Ali so vedomci, ki imajo hudobno veselje nad menoj, ko me mučijo? Ali duhovi so — o tem ni nobenega dvoma... Najbolje bo, da počakam tu jutra. Toda, kaj bo ponoči? In noč je tako dolga? In kaj si bo mislil gospod doktor, če mu ne prinesem inštrumentov, ki jih gotovo težko pričakuje? No, pa ravno prav! Ko me ne bo od nikoder, me bo prišel gotovo iskat in se bo prepričal na lastne oči, da so strahovi, četudi jih on trdovratno taji.«

V tem razmišljanju je stal Jaka mirno v mlakuži. Toda zdelo se mu je, da se mu noge vedno bolj vdirajo v zemljo. Že čuti, kako mu leze voda v čevlje. Vedno tesneje mu je pri srcu. Neprestano ponavlja besede: »Vsak duh naj moli Boga!« Še pokriža se od časa do časa in dela križe tudi proti lučim, da se umaknejo. Toda luči je le vedno več. Včasih pridejo tik do njega. Jaka se jih otepa na vse kriplje, ujeti pa ne more nobene. Vselej se mu pravočasno vse umaknejo. »Kaj bo, kaj bo?« si misli Jaka. Skoraj bi bil na glas zajokal in zavpil.

Toda, čuj! Ali se ne sliši kakor voz tam doli nekje na cesti? Jaka posluša...

Res! Prav dobro razloči ropot koles pa tudi konjskih kopit. Dobro razloči, da prihaja voz vedno bliže. Pogum mu začne rasti. Kar se ojunači in zakliče na vse grlo:

»Halo! Halo! Pomagajte!«

Zdi se mu, da se voz ustavlja. Treba torej še glasneje zavpiti... Jaka se zadere, kar le more:

»Tak pomagajte no vendar!«

»Kdo pa je?«, se oglasi glas moža z voza.

»Jaz Jaka Strahopetec!«

»Bodi Strahopetec ali Brdavs ali kar hočeš — sèm pojdi, če se hočeš peljati, iskat te ne grem.«

Ni kazalo drugega, kot da se je Jaka napotil k vozu. Z vso silo izvleče noge iz blata in mahovja in jo ubriše, kar se da, najurneje proti vozu. Hvala Bogu, šlo je vedno lažje. Kmalu je bil pri vozu.

Voznik se mu je odmaknil na sedežu, in Jaka je ves srečen prisedel.

»No, tako!« pravi voznik in požene konja.

»Hvala Bogu!« odvrne Jaka, »da ste prišli, sicer ne vem, kaj bi bilo?«

»Ali si zašel?« povzame voznik.

»Sem,« se odreže Jaka. »Pa še hujše je bilo, ker so me duhovi napadli.« — Ob teh besedah se ozre čez travnike, kjer je bil tičal v blatu. Toda — kaj je to? Nobene lučke ni bilo več videti.

Tudi voznik gleda nekoliko zamišljen čez barje, potem pa povzame besedo tako:

»Je že mogoče. Moj rajni oče so mi tudi pravili, da so bili v tejle vasi pred dobrimi sto leti prav hudobni in trdosrčni ljudje. Nekoč so prišli v vas revni potujoči godci. Prosili so vaščane prenočišča. Oni so jih pa odslovili, ne da bi jim bili kaj dali, čeprav so bili godci utrujeni. In godci so šli naprej. Ker je bila pa trda noč, so izgrešili pot, prav tako kot vi, in so zavili v močvirje in tam vsi skupaj obtičali in čez noč pomrli. Od takrat pa pravijo, da se »vicaajo« njih duše tam, in ta ter oni je že opazil ponoči, kako se njih duše kakor luči premikajo po barju.«

S tem je bil Jaka še bolj potrjen v svojih mislih, da je videl nad barjem duhove. Za vse življenje si je zapomnil to strašno noč, toda zdravniku, ki ga je pošteno oštel, ko je tako kasno prišel z inštrumenti, ni črhnil niti besedice o strahovih-duhovih, ker je vedel po skušnji, da se zdravnik iz vseh takih prikazovanj in pripovedovanj le norčuje.

* * *

Tu je profesor Silvester malo prenehal s svojo pripovedjo o Jaku Strahopetcu. Najbrže je hotel zvedeti, kaj bomo rekli mi otroci na ta Jakov novi strah.

Brlčev Francè se je res oglasil in rekel: »Take strahove sem pa jaz že večkrat videl! Poleti o kresu jih je vse polno pri nas. To so kresnice, ki letajo po zraku.«

Profesor Silvester pa je zmajal z glavo in pomenljivo zategnil: »Nakáá, Francè! Kresnice letajo samo poleti! To je bilo pa pozno jeseni, in takrat ni kresnic. Biti so morale torej drugačne lučke. Ker pa vemo, da se strahovi ne prikazujejo kar tako, kakor bi se ravno zdelo Jaku Strahopetcu ali komu drugemu, ki je podoben njemu po svoji lahkovernosti, si moramo to stvar drugače razložiti!

Naravoslovna veda nam res govori o takih lučkah, ki se prikazujejo od časa do časa na gotovih krajih. Največkrat tam, kjer so tla precej močvirna, obenem pa polna rastlinja, ki ga nihče ne odstranja. To rast-

linje razpada in začne gniti. Ko pa gnije, se tvorijo iz njega različni plini. Ti plini so podobni onim vodnim kapljicam, ki vstajajo na vodi, kadar vre. Mali mehurčki so, ki se razblinjajo drug za drugim. Vselej pa malo zavreči in pokne, kadar se razleti tak plinček. To pokažje in cvrčanje je slišal tudi Jaka Strahopetec. Prirodoslovna opazovanja pa nam povedo tudi to, da se taki plini včasih sami od sebe vnamejo v zraku, in tako nastane nebroj malih lučic. Človeku se zdi, kakor da bi v resnici gledal nebroj plamenčkov. Toda pravi plameni to niso. Imajo le videz plamenov. V resnici je pa to le nekako svetlikanje in odsevanje, kot ga lahko opazujete tudi na starem lesu ali pa na žveplenkah stare vrste, ki v temi odsevajo kot bi človek gledal plamen, ki se nemirno premika. Otroci! V naravi je obilo prikazni, ki si jih neuk človek ne zna raztolmačiti. Pa si pri tem domišljajo preprosti ljudje razne skrivnostne sile in moči, ki jih sploh ni. Odtod pride, da je med preprostim ljudstvom — kot nam priča Jaka Strahopetec — toliko prazne vere v strahove, duhove, vedomce, čarovnice in podobne stvari. Človeška znanost je že mnogo takih pojavov ugotovila, da so čisto prirodne prikazni, in upamo, da bo v prihodnje še marsikaj dosegla v tem oziru. S tem bo pregnala mnogo prazne vere iz človeške domišljije. Vsega pa seveda tudi človeška veda čisto ne bo mogla razkriti, ker vemo, da je nad nami neskončni Bog s svojo skrivnostno močjo, človeško spoznanje pa je omejeno.«

J. E. Bogomil:

Kralj beračev.

sa Loka ga je poznala. Tudi po okolici ni bil nikjer neznan.

Revež je bil, ali vsaj delal se je reveža. Z žlico za visokimi štibali je hodil na kapucinsko porto. Ondi je dobival hrano za plačilo božje. Druge berače je pa ošteval, ako se mu niso prav obračali. Pa mu ni nihče zameril. Rekali so mu »kralj beračev«. In kdo bi zameril svojemu skrbnemu kralju? Tudi berači niso zamerili.

Bil je kralj beračev mož svoje vrste. Nosil se je enako pozimi in poleti. Suknjič je imel navadno ogrnjen čez levo ramo. Na desni je pa nosil vrečo, znamenje svojega beraškega poklica. Odložil je vrečo samo, kadar je jedel. Sicer pa nikjer in nikoli; še v cerkvi nikoli. Skrivnostno zamišljen je hodil iz ulice v ulico, od hiše do hiše, mirno, počasi, dostojanstveno. Prav kakor tak, ki se zaveda svojega stanu.

Z vsakim človekom ni hotel niti govoriti. On, kralj beračev, naj bi govoril z vsakim človekom? Celo morda s takim, ki beraču nič ne da? Ali pa da premalo? Boš! A komur je skazal beraški kralj to milost, da je začel z njim pogovor, temu ni skrival svojih skrivnosti.